

AGNIESZKA GRĘDZIK-RADZIAK

**POLSKIE ZESPOŁY I CHÓRY
NA WSPÓŁCZESNEJ BIAŁORUSI (PO 1989 R.)
GENEZA, DZIAŁALNOŚĆ, DOROBEK, PROBLEMY, PERSPEKTYWY
(CZ. I)**

Zmiany ustrojowe w ZSRS wprowadzone przez Michaiła Gorbaczowa i wiążąca się z tym modyfikacja kursu polityki wewnętrznej państwa wpłynęły w zasadniczy sposób na położenie Polaków na sowieckiej Białorusi. Znaleźli się oni już w innej, korzystnej dla nich pod względem prawnym sytuacji. Przyjęta została ustawa o mniejszościach narodowych, która stworzyła warunki do zaznaczania i rozwoju własnej odrębności etnicznej: tworzenia autonomicznych organizacji społeczno-kulturalnych, szkolnictwa w języku polskim, polskiej prasy i innych instytucji. W 1988 r. powstało Polskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe im. Adama Mickiewicza, przekształcone w 1990 r. w Związek Polaków na Białorusi (ZPB). Jego celem stało się reprezentowanie interesów kulturalnych polskiej mniejszości w tym państwie¹. Wraz z jego powstaniem zaczęto tworzyć polskie chóry i zespoły folklorystyczne, amatorskie zespoły dziecięce, młodzieżowe i dla dorosłych. W latach 1989-2003 w Białorusi funkcjonowało 101 polskich grup artystycznych², wśród których znaczną część stanowiły zespoły dziecięce.

Poniżej przedstawiono nieznaną polskiemu odbiorcy charakterystykę 64 zespołów i chórów, które działają bądź działały na Białorusi, na podstawie materiałów gromadzonych przez autorkę w latach 2000-2003. Źródło opraco-

---

Dr AGNIESZKA GRĘDZIK-RADZIAK – dr nauk humanistycznych w zakresie socjologii.

¹ A. G r ę d z i k - R a d z i a k, *Oświata i szkolnictwo polskie na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej i współczesnej Białorusi 1939-2001*, Toruń 2007, s. 159.

² Zob. tabelę Polskie zespoły i chóry funkcjonujące na Białorusi w latach 1989-2003 (w II części opracowania).

wania stanowiły głównie artykuły z lat 1991-2003 z ukazującego się na Białorusi polskiego tygodnika „Głos znad Niemna”, wydawanego przez Związek Polaków na Białorusi w Grodnie. Wykorzystano także inne polskie czasopisma ukazujące się na Białorusi, a mianowicie: dwumiesięcznik „Ziemia Lidzka” (Lida), „Słowo Ojczyście” (Grodno), wydawane przez Polską Macierz Szkolną, „Magazyn Polski” (Grodno), „Polskie Słowo z Baranowicz” (Baranowicze), oraz artykuły z czasopism krajowych: „Biuletynu Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” (Warszawa) i „Roty” (Lublin). W nielicznych przypadkach wykorzystano dokumentację pochodzącą z archiwów: Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie, Kongresu Polonii Amerykańskiej, Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych, Archiwum Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. Tadeusza Goniewicza w Lublinie, Archiwum Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Warszawie, Archiwum Związku Polaków na Białorusi w Grodnie – Zbiory Działu Oświaty, Archiwum Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach (uzupełnia ją jeden wywiad z dyrektorem Stowarzyszenia, przeprowadzony przez autorkę w 1999 r.).

Trudności w dotarciu do materiałów, jak również zawarte w źródłach często fragmentaryczne informacje nie pozwoliły na wyczerpujące przedstawienie podjętego tematu.

„Anżelika” – Lida

Chór „Anżelika” to grupa artystyczna, zrzeszająca dzieci i młodzież w wieku od 6 do 19 lat z Lidy. Zespół powstał w Domu Polskim w Lidzie w lutym 2000 r. z inicjatywy Izabeli Tyrkin, prezesa Lidzkiego Rejonowego Oddziału Związku Polaków na Białorusi, oraz Anżeliki Biruk, słuchaczki koszalińskiego Studium Dyrygentów Chórów Polonijnych, która była zarazem kierownikiem i dyrygentem chóru. Z akompaniamentem gitary, skrzypiec i fortepianu zespół „Anżelika” prezentował utwory współczesnych kompozytorów polskich z *Hymnem chórów polonijnych* Zbigniewa Kozuba na czele, a także kolędy i pieśni ludowe – polskie i białoruskie. Chór brał udział w licznych konkursach i festiwalach wokalnych. Soliści – Irena Gadajewa, Aleksander Markiewicz, Ksienia Smolska, Artur Siż i Anna Markiewicz – zostali laureatami Konkursu Wokalnego w Grodnie, a Nikołaż Miakszyło otrzymał nagrodę na II Konkursie Moniuszkowskim w Grodnie³. Zespół

---

³ *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002, 7-27 VII*, Koszalin 2002, s. 38; J. K o r e j b a, *Wymiana doświadczeń*, „Głos znad Niemna” (Grodno) 2002, nr 37, s. 4.

wzbogacał swymi koncertami imprezy kulturalne nie tylko w Lidzie, ale i w różnych miejscach na Białorusi.

„Brasławianki” – Brasław

W Brasławiu w 1994 r. uczennica szkoły średniej nr 1 w Brasławiu Agnieszka Bołoszko utworzyła zespół „Brasławianki”⁴. Członkami zespołu były m.in. dziewczęta: Tatiana Olechnowicz, Aleksandra Apanczonek, Katarzyna Kluczenowicz, Daria Spiridonowa, Katarzyna Czarna i wspomniana Agnieszka Bołoszko. „Brasławianki” koncertowały zarówno na Białorusi, jak i w Polsce, np. Supraślu⁵.

„Chabry” – Grodno

Młodzieżowy Ludowy Zespół Pieśni i Tańca „Chabry” z Grodna przy Zarządzie Głównym Związku Polaków na Białorusi powstał w 1996 r. z inicjatywy Eleonory Zawadzkiej i Oksany Gołombowskiej, która aktualnie pełni funkcję wiceprezesa ZPB do spraw kultury. Występował na wielu festiwalach, gdzie był zawsze dobrze przyjmowany przez publiczność m.in.: w Turku, Mielniku, Zamościu, Tomaszowie Lubelskim, Siedlcach, na Festiwalu Kresowym w Mrągowie, w Elblągu, Gdańsku, Gdynii, Białymstoku, Gniewie, Sokółce, Kuźnicy, Mińsku, gdzie został laureatem Festiwalu Kultur Narodowych, i w innych miejscowościach Polski i Białorusi, a także w Trokach na Litwie⁶. Repertuar „Chabrow” to tańce i piosenki z różnych regionów Polski: tańce narodowe (polonez, mazur, kujawiak, oberek, krakowiak); tańce regionalne (kaszubskie, kurpiowskie, lubelskie, śląskie, rzeszowskie); tańce huculskie, ukraińskie, węgierskie oraz wiązanki polskich tańców z rejonów grodzieńszczyzny. Główną zaletą chóru była dobrze przygotowana grupa taneczna a także akompaniament z udziałem takich instrumentów, jak skrzypce, flet, klarnet, kontrabas, akordeon, cymbały. Kierownikiem artystycznym i choreografem zespołu była Eleonora Zawadzka – pracownik Działu Kultury Związku Polaków na Białorusi. Członkami zespołu byli m.in.: Aleksander Dylewski (kontrabas), Swietłana

---

⁴ Początkowo zespół nosił nazwę „Brasławianie”.

⁵ *Brasławianie w Supraślu*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 33, s. 2; W. M a c u l e w i c z, *Wieści z Brasławia*, „Głos znad Niemna” 1996, nr 7, s. 1.

⁶ H. Ż u r, *Ludzi łączy kultura*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 38, s. 3; *Dni Mielnika*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 27, s. 10; O. G o ł o m b o w s k a, *Folklor bez granic*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 32, s. 5; H. E j s m o n t, *Polskie kwiaty. Jubileuszowy koncert Zespołu Pieśni i Tańca „Chabry”*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 9, s. 1; D. T r o c k a, *Rożtańczone kwiaty*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 36, s. 5; I. K., *Foto w Głosie*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 49, s. 5.

Woronkowa (skrzypce), Olga Stalbowska, Snieżana Bernacka, Oksana Gołombowska – kierownik grupy wokalne⁷. W 1999 r. w Konsulacie Generalnym RP w Grodnie wicewojewoda podlaski Józef Piotr Klim uroczyście przekazał zespołowi „Chabry” dziesięć kompletów strojów podlaskich (wcześniej artyści zmuszeni byli wypożyczać stroje z Domu Kultury). Inicjatywa ta nie byłaby możliwa bez wsparcia ze strony polskich banków: PKO S.A., PBK, BGŻ, „Gazety Wyborczej”, Białostockiego Zakładu Przemysłu Pasmanteryjnego, Zespołu Szkół Odzieżowych w Białymstoku, Zakładu Przemysłu Bawełnianego w Wasilkowie oraz koordynatora tej inicjatywy Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku⁸. O obuwie dla „Chabrów” zadbał Siedlecki Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, fundując dla jego członków kierpce góralskie⁹. W dniu 12 kwietnia 2002 r. Młodzieżowy Ludowy Zespół Pieśni i Tańca „Chabry” wystąpił na scenie Miejskiego Domu Kultury w Grodnie z okazji obrony tytułu zespołu ludowego¹⁰.

Chór młodzieżowy – Mińsk

W Mińsku w 1992 r. powstał chór młodzieżowy pod kierownictwem Hali-ny Cmyk. W swoim repertuarze miał przede wszystkim klasyczne utwory muzyczne wybitnych polskich kompozytorów. Artyści brali udział m.in. w I Festiwalu Polskiej Piosenki w Grodnie, gdzie uzyskali wysokie oceny¹¹.

„Credo” – Słonim

Przy oddziale ZPB w Słoniemiu w 1999 r. powstał chór o nazwie „Credo”¹² pod kierownictwem Natalii Kuklickiej. Piosenki polskie prezentowały trzy pokolenia: córki, matki i babcie. 5 września 1999 r. chór brał udział w Festi-

---

⁷ T. Z a l e s k a, *Grodzieńskie kwiaty artystyczne*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 27, s. 10.

⁸ T. Z., A. K., „Chabry” *ustrojone*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 18, s. 3.

⁹ Z a l e s k a, *Grodzieńskie kwiaty artystyczne*, s. 10; T. Z., *Z darem dla tancerzy*, „Głos znad Niemna” 1999 [b.n. i b.s.].

¹⁰ Uzyskanie tytułu zespołu ludowego jest możliwe po spełnieniu określonych wymagań przez zespół, ustalonych przez Ministerstwo Kultury RB, m.in.: cztery lata działalności, opanowanie określonego repertuaru tanecznego i wokálnego, ponad 250 koncertów w kraju, w tym uczestnictwo w ogólnokrajowych imprezach artystycznych, uznanie publiczności. *Zasłużone uznanie*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 16, s. 1.

¹¹ *Z życia Polaków na Białorusi*, „Magazyn Polski” (Grodno) 1992, nr 2, s. 15.

¹² Zob. Foto Zespół wokalny „Credo” ze Słoniem. Archiwum Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych.

walu Piosenki Polskiej w Słonimie, oprócz tego 24-26 września 1999 r. uczestniczył, po raz pierwszy, w VII Międzynarodowych Spotkaniach z Pieśnią i Piosenką Religijną na Kresach w Chełmie, gdzie zdobył dyplom i II nagrodę. W 2000 r. zespół zdobył dyplom i wyróżnienie. Wyjazd w 1999 r. był możliwy dzięki pomocy Związku Sybiraków z Płocka, który wynajął dla grupy autokar i umożliwił tym samym swobodne poruszanie się po Polsce. Rok później pomoc wyświadczył Polsko-Kanadyjski Związek Pomocy Dzieciom oraz dzięki pośrednictwu Konsula Generalnego w Grodnie Sylwestra Szostka – Podlaski Oddział Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. W 2000 r. artyści uczestniczyli w I Zjeździe Chórów i Orkiestr Europy Środkowej w Katowicach. Jednym z problemów zespołu był brak strojów. Chór rokrocznie występował z koncertami w okolicznych miejscowościach, popularyzując polską muzykę na Białorusi. W jego repertuarze znajdowały się pieśni ludowe, patriotyczne, religijne i klasyczne. Artyści brali udział w występach na Festiwalu Piosenki Polskiej w Nowogródku i Wołkowysku. Dzięki Krakowskiemu Oddziałowi Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” zespół został wyposażony w instrument do akompaniamentu – organy Casio. Zespół nie mógł wystąpić na VIII Międzynarodowym Festiwalu Spotkania Artystyczne Grodno-Białystok, gdyż organ Wykonawczego i Obwodowego Metodycznego Centrum Twórczości Narodowej nie zapewnił transportu i wyżywienia artystom, pomimo pierwotnych obietnic. Od 1999 r. datuje się współpraca z orkiestrą „Orfeon”¹³. W 2002 r. zespół koncertował w Wielkopolsce, nawiązał też współpracę z podobnym zespołem „Rapsodia” z Lipna¹⁴. Z programem patriotyczno-religijnym „Credo” wystąpił w Częstochowie w 2003 r. podczas zakończenia Ogólnoświatowej Pielgrzymki Sybiraków na Jasną Górę¹⁵. Chór brał udział w XI Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie w 2005 r.

„Czerwone Maki” – Mińsk

Zespół choralny „Czerwone Maki” działający pod egidą Związku Polaków na Białorusi w Mińsku, powstał w Boże Narodzenie – 25 grudnia 1995 r.

---

¹³ Archiwum Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych, 18.10.1999 r. Tekst w posiadaniu autorki. I. C y m b a l i s t a, *Dziękujemy za prezent*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 42, s. 5; L. R e w k o w s k a, *Radości i smutki „Credo”*, „Rota” (Lublin) 2001, nr 1/2, s. 126.

¹⁴ I. K u l i k o w s k a, *Od wieków serdeczni i gościnni*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 39, s. 4.

¹⁵ *Ogólnoświatowa Pielgrzymka Sybiraków*, „Niedziela” 11 V 2003, s. 28.

z inicjatyw Reginy Parchejczuk, absolwentki Studium Dyrygentów Chórów Polonijnych w Koszalinie. Regina Parchejczuk pełniła funkcję kierownika i dyrygenta chóru. W 2002 r. w zespole śpiewało 30 wokalistów – 18 kobiet i 12 mężczyzn. „Czerwone Maki” zdobyły w swoim środowisku dużą popularność i sympatię. Chórzyści często uświetniali swoimi występami lokalne uroczystości w rodzinnym mieście, uczestniczyli w festiwalach piosenki polskiej w Mińsku, śpiewali podczas nabożeństw w kościele. Koncerty „Czerwonych Maków” przyjmowane były z zainteresowaniem, a bogaty repertuar zespołu obejmował polskie pieśni religijne, patriotyczne, wojskowe – ze słynną pieśnią *Czerwone maki na Monte Cassino* na czele oraz piosenki ludowe¹⁶. Chórzyści z Mińska wielokrotnie odwiedzali Polskę. W 1998 r. uczestniczyli w VII Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych w Koszalinie, a w roku 1999 koncertowali w Krakowie, w województwie lubuskim, gdzie do szczególnie udanych należał koncert w Sulęcinie. Tutaj podczas wykonywania utworu *Czerwone maki* artyści nieoczekiwanie spotkali się z uczestnikiem bitwy o Monte Cassino – Stanisławem Prugarem, który słysząc pierwsze dźwięki słynnej pieśni – powstał, został zaproszony na scenę i serdecznie przywitany przez chórzystów¹⁷. Tadeusz Hołownia (który nie tylko śpiewał w chórze, ale i komponował dla niego utwory) wspólnie z Reginą Parchejczuk dbał o plastyczną oprawę zespołu oraz repertuar dostosowany do okoliczności i widowni¹⁸. Prawdopodobnie jednym z najstarszych członków chóru był w 2002 r. Jan Rutkowski, śpiewak i poeta¹⁹. W 2003 r. zespół brał udział w VI Podlaskim Festiwalu Pieśni Sakralnej.

„Dobro i Pokój” – Słonim

Zespół pieśni i tańca działał przy szkole w Słonimie w 1997 r. (autorce pomimo wysiłków nie udało się ustalić daty powstania zespołu). W 1996 r. jego członkowie otrzymali od Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Łodzi zaproszenie na IX Ogólnopolski Festiwal Piosenki i Pieśni Religijnej

---

¹⁶ R. Gryszko, *Chór „Czerwone Maki” w Bieniakonicha*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 27, s. 3; W. Preckajło, *Pierwszy milion*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 27, s. 1; J. Korejba, *„Czerwone Maki” z koncertem*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 46, s. 5; W. Preckajło, *Nie rzucim ziemi skąd nasz ród*, Mińsk 2000, s. 64.

¹⁷ W. Preckajło, *Biały Orzeł zawitał do Mińska*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 40, s. 3; W. Preckajło, *Kresowiaci u byłych kresowiaków*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 47, s. 6; *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002*, s. 38; K. Żdanik, *„Czerwone Maki” na snowskiej ziemi*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 2 [b.s.].

¹⁸ K. Tarasiewicz, *Pan Tadeusz*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 10-11, s. 7.

¹⁹ *Jubilat*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 13, s. 4.

„Łódź 1996”, gdzie zajęli I miejsce, a solistka Helena Konańczuk – Grand Prix festiwalu²⁰.

„Dzwoneczek” – Słonim

Podobnie jak „Dobro i Pokój”, inny zespół pieśni i tańca „Dzwoneczek” działał przy szkole w Słonimie. Prezentował wysoki poziom artystyczny, jednak nie miał większych możliwości do zaprezentowania się poza lokalną społecznością²¹.

„Dzwoneczki” – Grodno

Od 1989 r. mieszkańców Grodna i okolic cieszył swym śpiewem dziecięcy chór „Dzwoneczki”. 23 listopada 1999 r. obchodził on w ramach tradycyjnych Wieczorów Kultury Polskiej, uroczyste swoje 10-lecie. W początkowej fazie istnienia zespołu jego kierownikami byli: Jan Zaniewski, Tadeusz Siemaszko i Natalia Lilewicz (Lelewicz ?). Od 1999 r. chórem kierowała Snieżana Biernacka. O artystycznym doświadczeniu zespołu świadczył bardzo różnorodny program: od piosenek religijnych do utworów współczesnych, estradowych²².

„Echo Grodna” – Grodno

„Echo Grodna” to jeden z najstarszych polskich chórów działających na Białorusi. Powstał 1 września 1989 r. przy ówczesnym Polskim Stowarzyszeniu Kulturalno-Oświatowym im. Adama Mickiewicza, które obecnie nosi nazwę Związek Polaków na Białorusi²³. Założycielem chóru, jego kierownikiem i dyrygentem była Janina Więclawowicz. Na repertuar „Echa Grodna” składały się przede wszystkim polskie pieśni patriotyczne i religijne (z *Bogurodzicą* na czele), piosenki ludowe, żołnierskie i kresowe, które w 2000 r. prezentowane były przez 24 chórzystów – 15 kobiet i 9 mężczyzn. Tylko w latach 1989-2000 chór „Echo Grodna” dał 260 koncertów w miastach, miasteczkach i wsiach Białorusi i Litwy²⁴. Koncertował również w polskich

---

²⁰ D. Ś l a d e c k i, *Sukcesy słonimskich Polaków*, „Forum Polonijne” (Lublin) 1997, nr 1, s. 13.

²¹ Tamże.

²² O. G o ł o m b o w s k a, *10 lat – na piątkę*”, „Głos znad Niemna” 1999, nr 48, s. 3; F. W i t o w i c z, *„Dzwoneczki” w Putryszkach*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 8, s. 3.

²³ 27 października 1999 r. w ramach Wieczoru Kultury Polskiej chór „Echo Grodna” obchodził uroczyste jubileusz 10-lecia swojej działalności. O. G o ł o m b o w s k a, *Hej wy, jubilaci!*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 44, s. 1.

²⁴ *Niezapomniany dzień*, „Głos znad Niemna” 1992, nr 6, s. 2.

miastach – Warszawie, Białymstoku, Częstochowie, Chełmnie, Ełku i Kuźnicy Białostockiej. Chórzyści z Grodna kilkakrotnie przyjeżdżali do Koszalina. W 1992 r. uczestniczyli w Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych, a w 1997 r. i 2000 r. – w Światowym Festiwalu Chórów Polonijnych w Koszalinie²⁵. Wysoki poziom artystyczny oraz bogaty, interesujący repertuar chóru „Echo Grodna” wielokrotnie doceniano na konkursach, przeglądach i festiwalach wokalnych. W latach 1989-2000 zespół zdobył 30 dyplomów. Do najbardziej znaczących sukcesów chórzyści z Grodna zaliczali czołowe miejsca zdobyte na I i II Festiwalu Pieśni Polskiej na Białorusi oraz na Festiwalu Pieśni Religijnej w Chełmnie²⁶. Występy chóru są przykładem zaangażowania Polaków w rozwój własnej kultury i tradycji.

„Echo Ostrowca” – Ostrowiec

W 2001 r. przy rejonowym oddziale ZPB w Ostrowcu działał amatorski chór „Echo Ostrowca”²⁷. Brak informacji nie pozwala stwierdzić, czy zespół ten istnieje nadal.

„Gerbera” – Brześć

Muzyczno-poetycki zespół „Gerbera” działał w Brześciu. Powstał z inicjatywy Marii Sulimy. W 1992 r. prezentował publiczności w Warszawie, Białymstoku i Białej Podlaskiej program „Z ziemi ojczystej”²⁸. W 1993 r. liczył trzy osoby. Był zdobywcą licznych nagród, m.in. za składankę „Mój kraj Polesie”²⁹. Dużą aktywność w propagowaniu poezji i polskiej literatury na terenie Białorusi i RP zespół wykazał w 1997 r. Brał udział m.in. w Festiwalu Poezji Marii Konopnickiej w Górach Mokrych (skład zespołu powiększył się i liczył wówczas 5 osób). Dzięki pomocy Konsulatu RP w Brześciu członkowie zespołu występowali w 1997 r. w RP – 17 razy, a na terenie RB – 21 razy. Zespół prezentował wysoki stopień profesjonalizmu, zarówno pod względem recytacji, jak i śpiewu³⁰.

²⁵ I. W., *Chór „Echo Grodna” w Koszalinie*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 34, s. 2; I. W a l u ś, *Pielęgnowanie tradycji poprzez piosenkę*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 35, s. 5.

²⁶ *Program. X Światowy Festiwal Chórów Polonijnych Polonijne Lato – Koszalin 2000, 9-30 VII*, Koszalin 2000, s. 29.

²⁷ A. P i s a l n i k, *Dobra ziemia-dobrych ludzi*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 19, s. 9.

²⁸ M. S u l i m a, *Witaj, Polsko!* „Głos znad Niemna” 1993, nr 12, s. 6.

²⁹ K. K o ł o d z i e j, *Wnuczka bez akcentu*, „Przegląd Tygodniowy” (Warszawa) 22 I 1997, s. 11.

³⁰ Archiwum MSZ – Warszawa, 1997 r. Tekst w posiadaniu autorki.

„Głos znad Niemna” – Grodno

Grodzieński chór „Głos znad Niemna” powstał 26 maja 1994 r. po oddzieleniu się części chórzystów z zespołu „Echo Grodna”. Nazwę „Głos znad Niemna” chór otrzymał podczas I Zjazdu Grodnian w czasie symbolicznego „chrztu” dokonanego przez Zofię Tokarz – prezesa Koła Grodnian im. E. Orzeszkowej i Aleksandra Pawłowskiego – pilota, kombatanta, Kawalera Orderów *Virtuti Militari* i Krzyża Walecznych. Kierownikiem chóru a także kompozytorem był Wiktor Adamowicz³¹. „Głos znad Niemna” w 1994 r. miał ponad 40 koncertów na Białorusi i w Polsce. Występy odbywały się w klubach, teatrach, kinach i kościołach. W początkowej fazie swego istnienia zespół liczył ponad 40 osób. W większości jego członkowie byli ludźmi w średnim wieku, ale zrzeszeni byli także starsi, którzy pamiętali tragedię Polaków w ostatnim półwieczu, wynieśli z rodzinnych domów wychowanie patriotyczne, a przez swoje serce i umysł szlifowali hart ducha i nadzieję wytrwania. Dlatego repertuar obok pieśni patriotycznych zawierał pieśni wojskowe, ludowe, obyczajowe: *Gaude Mater*, *Za Niemen*, *Wojenko*, *wojenko*, *Nocka*, *Matczyne ręce* i inne. Obecne były także tematy religijne, gdyż w wielu rejonach polskie słowo przetrwało tylko dzięki kościołowi. Dlatego do repertuaru włączono *Bogurodzicę*, pieśni mszalne i kolędy. Wykorzystywano utwory poetyckie miejscowych poetów – Haliny Trockiej i Ryszarda Kacynela. To w zespole powstały m.in. takie polskie piosenki, jak *Pieśń o Grodnie*, *Kochany Niemen*, *Moja Warszawa*, *Katyńskie łzy*. Uzupełnione i opracowane zostały, usłyszane gdzie indziej, piosenki: *Kraj rodzinny*, *Jest*

---

³¹ Wiktor Adamowicz – ur. we wsi Czechy, gm. kobylnicka (Narocz), pow. postawski, woj. wileńskie, w rodzinie chłopskiej, utalentowanej muzycznie. Po śmierci ojca zmuszony porzucił szkołę i pomagał w utrzymaniu rodziny. W wieku 12 lat został pastuchem. W październiku 1943 r. w czasie okupacji niemieckiej Ziemi Wschodnich II RP okupant spalił wioskę Czechy, on wraz z siostrą został wywieziony na przymusowe roboty do Niemc. W 1945 r. wrócił w rodzinne strony. Pracował na stanowisku kierownika zespołów: dramatycznego i tanecznego oraz chóru w Miejskim Domu Kultury w Kobylniku. Po ukończeniu szkoły wieczorowej w 1955 r. kontynuował naukę w grodzieńskim liceum muzycznym, gdzie pracował aż do przejścia na emeryturę. Ponad 33 lata śpiewał w Zespole Pieśni i Tańca „Niemen”. Był kierownikiem wielu grodzieńskich zespołów wokalnych. Członek Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego im. Adama Mickiewicza oraz chóru „Echo Grodna”. Kompozytor. Napisał muzykę m.in. do pieśni: *Katyńskie łzy*, *Ballada o Grodnie*, *Ballada o Niemnie*, *Moja Warszawa*. Od 1994 r. kierownik chóru „Głos znad Niemna”. Honorowy członek ZPB. Odznaczony przez Senat RP medalem Dobro Rzeczypospolitej Najwyższym Prawem, Medalem Pamiątkowym miasta Kętrzyn, Medalem 50-lecia Parafii pw. św. Józefa w Warszawie, Medalem miasta Gniew. I. T o d r y k, *Z piosenką przez życie. Jubileusz kompozytora i kierownika chóru „Głos znad Niemna” Wiktora Adamowicza*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 31, s. 5.

taki kraj, Hej, wy, Polacy, Nad Niemnem błękitnym i inne. Zespół dzięki pracy, dbaniu o stały rozwój i poszukiwaniu nowych dróg w krótkim czasie osiągnął pierwsze sukcesy. Pierwszy koncert z inicjatywy Sybiraczek – Jadwigi Gierdewcz i F. Babickiej odbył się 1 lutego 1994 r. z okazji 54. rocznicy deportacji Polaków z Ziemi Wschodnich II RP. Po występach miało miejsce spotkanie rodzin represjonowanych. Chór uświetniał również swoją obecnością obchody świąt katolickich i narodowych³². Chórzyści występowali w Grodnie, Wołożynie, Iwieńcu, Kodziowcach. Po raz pierwszy zespół wyjechał do Polski 2 sierpnia 1994 r. Występowali w Lipsku i Dąbrowie Białostockiej, później w Kętrzynie (tutaj słuchacze na stojąco słuchali pieśni *Katyńskie lzy*), Sokółce, Warszawie³³, Skierniewicach, Łodzi, Żyrardowie, Wolborze³⁴. 11 lutego 1995 r. zespół wyruszył w kolejną trasę koncertową na ziemię mińską³⁵. Występowano również w Mołodecznie³⁶, Wasiliszkach³⁷, Makarowcach, Indurze³⁸, Międzyrzeczu, Szerszewie, Prużanie, Różanie. W Polsce koncertował ponad to w Bydgoszczy, Koszalinie, Ełku, Białymstoku, Gdańsku³⁹ i w wielu innych miastach i miasteczkach. Jednym z problemów był brak młodzieży w zespole. W 2004 r. 35-osobowy chór uroczyście obchodził 10-lecie swojej działalności. Z tej okazji przedstawiciel Zarządu Głównego ZPB wręczył jego członkom dyplomy uznania „za aktywną i ofiarną działalność na rzecz odrodzenia narodowego Polaków na Białorusi, za upowszechnianie polskiej kultury narodowej, za wierność mowiei tradycji”⁴⁰.

---

³² C. W a l c z, *Śpiewa chór „Głos znad Niemna”*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 26, cz. 1, s. 5.

³³ C. W a l c z, *Śpiewa chór „Głos znad Niemna”*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 27, cz. 2, s. 5; H. A ł a n t i e w a, *„Głos znad Niemna” w Iwieńcu*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 41, s. 2; *Święto w Kętrzynie*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 44, s. 2; *Chór „Głos znad Niemna” w Sokółce*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 49, s. 1.

³⁴ C. W a l c z, *Śpiewa chór „Głos znad Niemna”*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 28, cz. 3, s. 5.

³⁵ T. M a l e w i c z, *Chór „Głos znad Niemna” w Mińsku*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 8, s. 2.

³⁶ T. O k u n i w i c z, *Taka daleka i taka bliska, polska piosenka!*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 46, s. 2.

³⁷ J. K i r w i e l, *Koncert w Wasiliszkach*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 40, s. 1.

³⁸ A. K., *Występy „Głosu znad Niemna”*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 17, s. 3.

³⁹ A. D u b i k o w s k i, *Weekend z chórem*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 33, s. 5; O. G o ł o m b o w s k a, *Podwójne święto*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 33, s. 9.

⁴⁰ *Obchody jubileuszu chóru „Głos znad Niemna”*, „Głos znad Niemna” 2004, nr 21, [b.s.].

„Grodnianeczka” – Grodno

Zespół dziecięcy „Grodnianeczka” powstał z inicjatywy Ryszarda Kleczkowskiego w 1989 r. Dzięki jego staraniom oraz Grażyny Szumiel, osiągnął wysoki poziom artystyczny. Dzieci występowały nie tylko w Grodnie, ale i w innych miejscach Białorusi a także w Polsce, m.in. w Krakowie⁴¹.

„Grodzieńskie Słowiki” – Grodno

Założycielami w 1991 r. i równocześnie prowadzącymi dziecięcy zespół wokalnie-instrumentalny pod nazwą „Grodzieńskie Słowiki” była Alicja i Andrzej Binertowie – nauczyciele Grodzieńskiej Szkoły Muzycznej. Na repertuar zespołu składały się przede wszystkim najpopularniejsze polskie pieśni powstańcze, wojskowe z czasów I i II wojny światowej, kołędy, klasyczna polska i obca, w tym pieśni Stanisława Moniuszki, Franza Petera Schuberta i Roberta Alexandra Schumanna, a także ludowe utwory białoruskie i rosyjskie. Do „Grodzieńskich Słowików” należały dzieci narodowości polskiej uczęszczające do szkoły muzycznej w Grodnie. Wśród utalentowanych wykonawców wyróżniali się: Alosza Pietrow, Maria Siergiej i Eleonora Zubrawska. Wszyscy troje byli laureatami konkursu im. Michała Kleofasa Ogińskiego. Zespół po raz pierwszy przyjechał do Polski na zaproszenie prezesa Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniewicza – Józefa Adamskiego i brał udział w VIII Lubelskich Spotkaniach Folklorystycznych⁴². W późniejszym czasie „Grodzieńskie Słowiki” ponownie odwiedziły Lublin na zaproszenie Towarzystwa Przyjaciół Grodna i Wilna Oddział w Lublinie (TPGiW). Działacze i sympatycy TPGiW otoczyli zespół troskliwą opieką. Zespół otrzymał m.in. sprzęt muzyczny, materiał na kostiumy sceniczne, środki finansowe na pokrycie kosztów przejazdów na koncerty. Osobą, która zainicjowała przyjazdy „Grodzieńskich Słowików” do Polski, była Krystyna Romer-Patyra, matka chrzestna grodzieńskiego ansamblu. Ona też wzięła na siebie obowiązek zorganizowania koncertów zespołu i rozreklamowania jego występów w środkach masowego przekazu. Muzyczne wizyty „Grodzieńskich Słowików” w Polsce wspierane były zarówno przez parafie, instytucje, stowarzyszenia, przedsiębiorstwa, jak i przez osoby prywatne. Zespół otrzymał z rąk wiceprezydenta Lublina Ryszarda Pasikowskiego dyplom honorowy⁴³.

⁴¹ „Magazyn Polski” 1992, nr 3/4, s. 35.

⁴² L. M a l i s z e w s k i, *I po świętym Wicie ucho me cieszycie, czyli lipcowe śpiewanie „Grodzieńskich Słowików”*, „Rota” (Lublin) 1993, nr 4, s. 115. Zob. także: J. A d a m s k i, *Oddalonym lecz bliskim sercu. Moje wspomnienia z lat 1979-2005*, Lublin 2005, s. 73.

⁴³ Tamże, s. 116. Zob. także *Pieśń „Słowików”*, „Rota” 1993, nr 35, s. 6.

W 1994 r. „Grodzieńskie Słowiki” zaprezentowały się polskiej publiczności w Warszawie⁴⁴. Głosy członków zespołu rozbrzmiewały na IV Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie a także w Warszawie, Lublinie, Poznaniu, Łodzi, koncertowali również w Niemczech, gdzie podczas Festiwalu Międzynarodowego, który odbył się w Neustadt w 1997 r., otrzymali pierwszą nagrodę. Wyróżniony został również występ w Świdnicy w 1995 r. Do udanych należał pobyt w Anglii, koncerty w Londynie oraz w Manchesterze, dokąd byli zaproszeni przez miejscową Polonię. Za wkład w rozwój kultury Ministerstwo Kultury Białorusi nadało „Grodzieńskim Słowikom” honorowy tytuł zespołu wzorowego⁴⁵. W 2000 r. zespół uroczyście w obecności senator RP Janiny Sagatowskiej obchodził 10-lecie swojej działalności⁴⁶. Zespół współpracował z polskimi organizacjami na Białorusi, biorąc aktywny udział we wszystkich najważniejszych imprezach kulturalnych Konsulatu Generalnego RP w Grodnie, Związku Polaków na Białorusi, Polskiej Macierzy Szkolnej, oraz uczestnicząc w uroczystościach kościelnych (między innymi przy poświęceniu kościoła w Jeziorach, ślubach wieczystych siostr nazaretanek w Grodnie i Nowogródka, koncertował w Grodzieńskim Seminarium Duchownym). W 1997 r. zespół organizował koncerty charytatywne na rzecz powodzian w Polsce. Alicja Binert została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej RP oraz nagrodą Australijskiej Fundacji popierania Niezależnej Kultury Polskiej „Polkul”, została też członkiem Międzynarodowej Kapituły Orderu Uśmiechu⁴⁷.

„Iwianka” – Iwie

Zespół chórалny „Iwianka” powstał w 1990 r. przy Rejonowym Ośrodku Kultury w Iwiu. W 2002 r. w chórze, kierowanym przez Józefa Janukowicza, śpiewało 25 wokalistów – 19 kobiet i 6 mężczyzn. Wśród artystów byli nauczyciele, ekonomiści, bibliotekarze i emeryci. Kilku chórzystów miało wykształcenie muzyczne. Chórzyści często uświetniali swoimi występami lokalne uroczystości w rodzinnym Iwiu, koncertowali również za granicą, m.in. w Białymstoku i Krakowie. Na repertuar zespołu składały się klasyczne utwo-

---

⁴⁴ J. G. „Grodzieńskie Słowiki”, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wpólnota Polska»” (Warszawa) 1994, nr 2, s. 24.

⁴⁵ T. Z a l e s k a, *Kiedy śpiewają słowiki*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 37, s. 6. Zob. także: K. S t e p i e Ń, „Grodzieńskie Słowiki” w Polsce, „Nasz Dziennik” (Warszawa) 7 I 2003, s. 15.

⁴⁶ H. E., „Do lotów wysokich i do Boga blisko”, „Głos znad Niemna” 2000, nr 44, s. 5.

⁴⁷ „Grodzieńskie Słowiki”, <http://www.republika.pl/jmelko/historia.htm>. Tekst w posiadaniu autorki.

ry kompozytorów polskich i światowych, polskie pieśni religijne oraz piosenki ludowe, zarówno polskie, jak i białoruskie⁴⁸. W latach 1993-1994 uczestniczyli w Światowych Spotkaniach Chórów Polonijnych i w VIII Światowym Festiwalu Chórów Polonijnych w Koszalinie, a w 1998 r. – na zaproszenie chóru „Hasło” – występowali w Bydgoszczy⁴⁹. W 2000 r. byli uczestnikami XXII Międzynarodowego Jarmarku Folklorystycznego w Węgorzewie.

„Jutrzenka” – Wołkowysk

Zespół „Jutrzenka” powstał pod koniec 1989 r. dzięki pomocy Janiny Leonowicz w Wołkowysku. W 1990 r. kierownikiem artystycznym została Helena Niester. W 1998 r. „Jutrzenka” liczyła ponad 30 osób w wieku od 13 do 25 lat. Choreografem zespołu w 1998 r. była Ałła Pokaczajło. Repertuar obejmował przede wszystkim tańce ludowe: kujawiak, oberek, krakowiak, tańce warmińskie, kaszubskie, lubelskie i góralskie. Zespół występował w 1997 r. na Festiwalu Piosenki Polskiej w Wołkowysku, gdzie uzyskał wysoką ocenę jury. Obecny na festiwalu Zenobiusz Doruch z Niemiec zaprosił „Jutrzenkę” na Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Polacy wśród nas” do Hanoweru. Artyści wystąpili tam z *Lubelską suitą*. „Jutrzenka”, podobnie jak i inne zespoły, borykała się z wieloma problemami. Utrudnienia w pracy wynikały m.in. z dużej rotacji członków zespołu, braku własnych kostiumów (na festiwalu w Niemczech występowano w strojach wypożyczonych w Bydgoszczy). Ostatecznie stroje ufundowało Republikańskie Centrum Kultur Narodowościowych, a Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” kierpce do tańców góralskich. Problemem był też brak instrumentów muzycznych (akordeonu, fletu, kontrabas), które wypożyczano w różnych miejscach w Wołkowysku⁵⁰. W październiku 1999 r. zespół obchodził 10-lecie swego istnienia. Podczas koncertu zorganizowanego w związku z tą rocznicą, choreograf Ałła Pokaczajło otrzymała Dyplom Honorowego Członka Klubu Kobiet Ziemi Wołkowyskiej⁵¹. W 2001 r. na zaproszenie Wielkopolskiego Oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” chór brał udział w V Przeglądzie Piosenki

⁴⁸ Program *Polonijne Lato – Koszalin 2002*, s. 23.

⁴⁹ M. B a k u n o w i c z, *Gościliśmy w Bydgoszczy*, „Głos znad Niemna” 1991, nr 1, s. 2; M. B a k u n o w i c z, *Nasz zespół*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 51, s. 4.

⁵⁰ L. W., „Jutrzenka” *znaczy gwiazda*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 16, s. 3; I. W., *Sukces „Jutrzenki” w Niemczech*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 40, s. 3.

⁵¹ A. K. B i e b i e s z, „Jutrzenka” *10 lat*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 43, s. 4.

Kresowej w Turku. Podczas występów wyróżniały się: Marina Karolczyk, Walentyna Koziuk i Ludmiła Jaroszewicz⁵².

„Jutrzenka” – Porozów

Amatorski zespół muzyczny pod nazwą „Jutrzenka” powstał w 1990 r. także w Porozowie. Kierownikiem była Walentyna Koziuk, dyrygentem Ludmiła Jaroszewicz. Członkami były dzieci i młodzież, dwie zaś dorosłe osoby grały na akordeonie. W 1992 r. koncertowano m.in. w województwie białostockim, rok później w Warszawie, gdzie dzieci zostały zaproszone przez przedstawicieli Zakładów Mechanicznych PZL Wola-Warszawa, Instytutu Wdrożeniowego „Chemadex” oraz Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej⁵³. W 1993 r. chór śpiewał podczas uroczystości poświęcenia grobu Franciszka Karpińskiego w Łyskowie, a w 1996 r. był obecny podczas obchodów z okazji rocznicy urodzin Tadeusza Kościuszki w Kosowie. Nie zabrakło artystów podczas obchodów 200. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza⁵⁴. Jednym z głównych problemów „Jutrzenki” był brak instrumentów muzycznych. Podczas obchodów jubileuszu 10-lecia istnienia chóru pierwsi jego członkowie otrzymali dyplomy uznania Zasłużeni dla kultury polskiej.

„Karolinka” – Brześć

Jednym z najstarszych polskich zespołów pieśni i tańca na ziemi poleskiej jest zespół o nazwie „Karolinka”. Powstał on w lutym 1992 r. w Brześciu. Jego organizatorem byli małżonkowie Walentyna i Jan Trzeciakowie, z zawodu choreografowie, absolwenci Studium Instruktorów Polonijnych Zespołów Artystycznych w Lublinie, entuzjaści polskiej kultury i folkloru. Zespół początkowo funkcjonował przy Obwodowym Domu Pionierów, jako kółko tańca polskiego przy białoruskim zespole „Źródło”. Po pewnym czasie jego członkowie zmuszeni byli szukać innego lokalu. Ostatecznie po dwóch latach na skutek usilnych starań kierownictwa zespołu, władze przeznaczyły mu miejsce w Miejskim Domu Twórczości Młodzieżowej i Dziecięcej. Powyższe problemy nie wpłynęły jednak na działalność „Karolinki”. Na początku swego istnienia

⁵² R. S o k o ł o w s k i, „Jutrzenka” w Turku, „Głos znad Niemna” 2001, nr 20-21, s. 5.

⁵³ R. D z i e w o ņ s k i, *Wyprawa do rodaków*, „Magazyn Polski” 1993, 1/2, s. 41-44; R. D z i e w o ņ s k i, *Rodacy z Białorusi w Warszawie*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 51, s. 4; zob. także: R. D z i e w o ņ s k i, *Polska przygoda*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 33, s. 3.

⁵⁴ A. D u b i k o w s k i, *Najlepsza, każdy przyzna, jest nasza grodzieńszczyzna – śpiewał chór „Jutrzenka” z Porozowa podczas koncertu jubileuszowego*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 21, s. 9.

zespół liczył 80 młodych miłośników folkloru polskiego w wieku od 5 do 14 lat. W 1994 r. skład zespołu zmniejszył się do 40 członków i został podzielony na trzy grupy wiekowe: najmłodszą (dzieci od 6 do 7 lat), nieco starszą (od 9 do 10 lat) oraz średnią. W 1999 r. liczba członków zespołu wzrosła do ponad 90 członków. Zajęcia odbywały się regularnie trzy razy w tygodniu. Celem doskonalenia umiejętności dzieci współpracowano z brzeskim Instytutem Doskonalenia Nauczycieli. W zespole ćwiczyli nie tylko ci, którzy chlubili się polskim rodowodem, ale także przedstawiciele innych nacji, zauroczeni polską muzyką, tańcem i śpiewem. Od 1997 r. kierownictwo zespołu zdecydowało, iż zespół „Karolinka” stopniowo będzie przekształcał się w reprezentacyjny zespół młodzieżowy. Od tego czasu rozpoczął się nowy, drugi etap działalności zespołu, który trwa do dziś. W swoim repertuarze „Karolinka” prezentowała tańce regionu Polesia i Podlasia, tańce rzeszowskie, lubelskie, kurpiowskie, wielkopolskie, sądeckie, oraz tańce narodowe – polonez, mazur, krakowiak, kujawiak z oberkiem. Wkrótce po powstaniu zespołu odniósł on pierwszy sukces na Festiwalu Dziecięcych Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Iwoniczu Zdroju w lipcu 1992 r. Po tym sukcesie miały miejsce kolejne. Zespół brał udział w Festiwalu Krakowiak w Krakowie (1993), w Festiwalu Piosenki Polskiej, był w Baranowiczach na spotkaniu z Prezydentem RP Lechem Wałęsą, brał udział w III Międzynarodowym Festiwalu Folkloru w Raciborzu, w VII Spotkaniu Folklorystycznym w Lublinie, w VII Festiwalu CIOFF – Poleskie Lato z Folklorem we Włodawie oraz na Festiwalu Święto Dzieci Gór w Nowym Sączu w 1994 r. Uczestniczył także w V Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie. W 1999 r. brał udział w XI Światowym Festiwalu Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie. Podczas koncertu kilkakrotnie bisował przed publicznością rzeszowską, wykonując jeden z najstarszych swoich układów – *Poleskie komariki*. W 2001 r. zespół odbył tournée po Kanadzie. Pomoc w organizacji wyjazdu wyświadczył Konsul Generalny RP w Brześciu Tomasz Klimański. Działalność zespołu spotkała się z uznaniem tak publiczności, jak i jury wielu konkursów o randze lokalnej i międzynarodowej. W 1998 r. „Karolinka” zdobyła Bursztynową Kolię Bałtyku na festiwalu w Elblągu. Również w 1999 r. dwukrotnie wyróżniła się na międzynarodowym festiwalu folkloru CIOFF na Kaszubach oraz na I Integracyjnym Festiwalu Polonia '2000 w Tomaszowie Lubelskim. W 1996 r. zespół miał problemy. Brakowało instrumentów muzycznych takich, jak akordeon, skrzypce, fujarki. O ich przydział zabiegano w Stowarzyszeniu „Wspólnota Polska”. Istnienie „Karolinki” w dużej mierze było możliwe dzięki sukcesywnej pomocy Konsulatu Generalnego RP w Brześciu. Za sprawą konsula generalnego Tomasza Klimańskiego zespół otrzymał własne kostiumy (wcześniej zmuszony był je wypo-

żyć z Centrum Młodzieży w Brześciu), środki na zakup instrumentów muzycznych oraz środki na wyjazdy do RP na koncerty itd. Zespół mógł realizować piękną misję krzewienia kultury polskiej również dzięki pomocy Fundacji Pomocy Szkołom Polskim na Wschodzie im. T. Goniewicza w Lublinie oraz licznych bezinteresownych ofiarodawców z Polski, którzy wspomagali go materialnie i finansowo⁵⁵.

„Konsonans” – Mińsk

W marcu 1998 r. przy Społecznym Zjednoczeniu Polskie Towarzystwo Naukowe w Mińsku, powstał akademicki Chór Polskiej Pieśni „Konsonans”. Celem skupionych w chórze młodych ludzi był rozwój kultury polskiej wśród polskiej mniejszości narodowej na Białorusi. W „Konsonansie” śpiewało 29 osób (21 dziewcząt i 8 chłopców) – studentów i absolwentów wyższych uczelni w Mińsku. Za stronę artystyczną odpowiadała dyrygent – Helena Isajkina, a funkcję kierownika pełnił Czesław Bieńkowski. Repertuar chóru obejmował utwory kompozytorów renesansowych, barokowych, jak i współczesnych, a także polskie pieśni religijne, patriotyczne oraz piosenki ludowe. Z koncertami muzyki sakralnej chór występował często podczas mszy św., uczestniczył w festiwalach wokalnych w Białorusi, gdzie był wielokrotnie nagradzany. Chórzystów z Mińska poznała także polska publiczność. W lipcu 1999 r. „Konsonans” uczestniczył w Festiwalu Polskiej Pieśni „Nie rzucim ziemi...” w Siemiatyczach, a w 2000 r. w Festiwalu Muzyki Sakralnej „Łapskie Te Deum” w Łapach. W 2001 r. chór był po raz pierwszy w Koszalinie i uczestniczył w Polonijnym Lecie⁵⁶.

„Kolorowe Nutki” – Grodno

W 1997 r. powstał w szkole średniej nr 36 z polskim językiem wykładowym w Grodnie chór „Kolorowe Nutki”, którego kierownikiem była Irena Marculewicz. Jednym z jego osiągnięć było zdobycie I miejsca w I Diecezjalnym Festiwalu Piosenki i Pieśni Religijnej w Grodnie w 2000 r.⁵⁷

---

⁵⁵ A. Grędzik-Radziak, *Polskie zespoły i chóry po 1989 roku na ziemi polskiej*, „Wołyń i Polesie” (Oświęcim) 2006, nr 4, s. 88-90; Adamski, *Oddalonym lecz bliskim sercu*, s. 74.

⁵⁶ *Program Polonijne Lato – Koszalin 2001, 8-29 VII*, Koszalin 2001 s. 24-25.

⁵⁷ Grędzik-Radziak, *Oświata i szkolnictwo polskie*, s. 221. Zob. także: W. Kowalczyk, *Muzyczne wychowanie w szkole*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 11, s. 4; W. Kowalczyk, *Pierwiosnek polskiej piosenki i tradycji*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 44, s. 2.

„Kraj Ojczysty” – Karasino

Jak wynika z informacji zawartej w czasopiśmie „Głos znad Niemna” z 2002 r., w Karasinie istniał składający się z 6 nauczycielek zespół „Kraj Ojczysty”. W swoim repertuarze miał pieśni religijne, kołędy oraz pieśni patriotyczne. Występował z dużym powodzeniem wśród lokalnej społeczności⁵⁸.

„Kraj Rodzinny” – Baranowicze

Chór „Kraj Rodzinny” rozpoczął swoją działalność 6 stycznia 1990 r. przy Klubie Polskim w Baranowiczach. Jego założycielem i kierownikiem był Piotr Kodłyńczewski. Chór powstał spontanicznie na niwie radości, że oto właśnie nadszedł czas, gdy można się swobodnie zebrać razem, zaśpiewać w swoim ojczystym języku miłe sercu piosenki oraz prezentować kulturę polską i przekazać ją młodemu pokoleniu. Pierwszymi członkami chóru byli przedstawiciele starszego pokolenia Polaków, amatorzy – lekarze, nauczyciele, pracownicy banku, kierowcy, którzy śpiewali w kościele i których połączyła miłość do Ojczyzny i głęboka potrzeba dzielenia się z innymi pięknem polskiej pieśni. W chórze śpiewały całe rodziny, przykładem może być rodzina Dziągiewców, gdzie członkami chóru byli matka, syn i córka. Początkowo wykonywane utwory miały charakter religijno-patriotyczny. Później, dzięki kontaktom i współpracy z polskimi chórami, do repertuaru włączono piosenki o Polesiu, o miłości do ludzi, do rodzinnego domu, pieśni które śpiewali przodkowie, oraz współczesne piosenki polskie. „Kraj Rodzinny” był doskonale znany w swoim środowisku, od wielu lat uświetniał bowiem swymi koncertami obchody świąt katolickich i narodowych. Wielokrotnie też odwiedzał Polskę, występował m.in. w Krakowie, Jordanowie, Gdyni, Siedlcach, uczestniczył w II Festiwalu Piosenki Kresowej w Mrągowie (1996), śpiewał na VII Międzynarodowych Spotkaniach Chóralnych w Chełmie (1997). Był laureatem m.in. VIII Światowego Festiwalu Chórów Polonijnych w Koszalinie w 1994 r. (dyrektorem artystycznym był wówczas Piotr Kodłyńczewski). Brał również udział w IX (1997) i X (2000) Światowym Festiwalu Chórów Polonijnych w Koszalinie. Chór dzięki pomocy ks. biskupa Kazimierza Wielkosielca w 2000 r. miał możliwość udziału w Festiwalu Mahutny Boża, który odbył się w Mohylewie. W opinii członków zespołu był to wyjątkowy festiwal. Dzięki ks. Michałowi Jermaszkiwiczowi dla chóru zorganizowano warsztaty piosenki polskiej. O zakwaterowanie i pobyt zadbał państwo Anna i Antoni

---

⁵⁸ „Głos znad Niemna” 2002, nr 6, s. 5.

Pilchowie, którzy przyjęli gości do swojego domu (mieszkali w zabytkowym dworku, który wybudowano w 1793 r.). W dniach 23-24 kwietnia 2006 r. chór brał udział w VIII Międzynarodowym Festiwalu Pieśni Sakralnej „Łapskie Te Deum” w Łapach, gdzie otrzymał wyróżnienie⁵⁹. Chór „Kraj Rodzinny” współpracował z polskimi chórami ze Świdnika, Chełma, Krakowa, czeskiego Cieszyna. Nawiązał również kontakty z polskimi chórami z Białorusi, Ukrainy, Niemiec. Sukces zespołu w dużym stopniu zależy od jego kierownika. W 2002 r. była nim Jadwiga Szustal, zaś nad stroną artystyczną czuwała dyrygentka Janina Chwalko, później zastąpiła ją Tatiana Pańko.

W dniu 6 stycznia 2001 r. chór obchodził znaczący jubileusz 10-lecia swojej działalności.

„Kresowe Krasnoludki” – Putryszki

W 2001 r. działał w Putryszkach pod kierownictwem Heleny Mieńszykowej dziecięcy chór „Kresowe Krasnoludki”. Mali artyści brali udział m.in. w przeglądzie zespołów kolędniczych w Grodnie oraz w przeglądzie zespołów „Herody 2001” w Węgorzewie, gdzie w kategorii „Tradycja współczesna” zajęli I miejsce. Do Węgorzewa zostali zaproszeni przez przedstawicieli Podlaskiego Oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”⁶⁰.

„Kresowe Zabawy” – Lida

W 1999 r. zespół „Kresowe Zabawy” z Lidy, którego kierownikiem była Olga Łowkis brał udział w spotkaniu „Folklor bez granic” w Siedlcach, gdzie został zaproszony przez przedstawicieli Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” Oddział w Siedlcach. Oprócz koncertów w Siedlcach występował również w Wiśniewie i Węgrowie⁶¹. Znaczącym sukcesem było zajęcie III miejsca w I Europejskim Festiwalu Polonijnych Zespołów Folklorystycznych, który odbywał się w dniach 21-22 października 2000 r. w Recklinghousen

⁵⁹ A. P r z y b y s z e w s k a, *VIII Światowy Festiwal Chórów Polonijnych – Koszalin 94*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1995, nr 3-4, s. 14; J. S z u s t a l, „Kraj Rodzinny” w *Baranowiczach*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 42, s. 3; J. S z u s t a l, *Dzięki dobrym ludziom ...*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 13, s. 5; *Program. X Światowy Festiwal Chórów Polonijnych Polonijne Lato – Koszalin 2000, 9-30 VII*, Koszalin 2000, s. 30-31; T. Z a l e s k a, *Lubię piosenkę polską*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 1, s. 4; E. D o ł ę g a - W r z o s e k, *Wiadomości. Baranowicze*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 4, s. 4.

⁶⁰ H. M i e ń s z y k o w a, *Sukces „Krasnoludków”*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 4, s. 4.

⁶¹ O. G o ł o m b o w s k a, *Folklor bez granic*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 32, s. 5.

w Niemczech⁶². Chórzyści uświetniali swoimi występami zarówno lokalne uroczystości w rodzinnym mieście Lida, jak i w innych rejonach Białorusi⁶³.

„Kresowianka” – Iwieniec

„Kresowianka” to zespół, który powstał jesienią 1994 r. z inicjatywy Teresy Sobol, prezesa Oddziału ZPB w Iwieńcu. Kierownikiem zespołu był Józef Leszczyński, akompaniament zapewniała Stefania Lipnicka (organistka). W ciągu krótkiego okresu artyści (nauczyciele, uczniowie szkoły średniej oraz emeryci) zdołali stworzyć ciekawy program, na który składały się pieśni religijne, ludowe, patriotyczne oraz ludowe tańce polskie, białoruskie, węgierskie i inne. W latach 1994-1995 zespół koncertował 20 razy na Białorusi, przeważnie w rejonie wołożyńskim⁶⁴. Zespół brał udział m.in. w Festiwalu Piosenki Polskiej w Lidzie oraz występował na festiwalach w Mińsku. Dzięki zaproszeniu Stowarzyszenia „Straż Mogił Polskich” oraz Oddziału Dolnośląskiego Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” we Wrocławiu zespół uczestniczył w międzynarodowej imprezie pn. „Najazd Poetów na Zamek Brzeski” w Brzegu nad Odrą⁶⁵. W sierpniu 1997 r. występował na III Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie, a w 1998 r. gościł w Koszalinie na warsztatach artystycznych⁶⁶.

„Kresowiacy” – Lida

Chór powstał w 1989 r. Pierwszymi jego członkami byli: Anna i Tadeusz Komincz, Żanna Gutowska (Sienkiewicz), bracia Januszkiewiczowie, Lilia Tumilewicz. Pierwsze próby odbywały przy ulicy Czapajewa w salce należącej do miejskiego oddziału kultury. Później miejscem spotkań było również

---

⁶² I. T y r k i n, *Wiwat „Kresowe Zabawy”*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 44, s. 5.

⁶³ I. T y r k i n, *Lida*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 34, s. 4; T. J o d k o, *Brawa artystom!*, „Głos znad Niemna” 2000, nr 32, s. 5; W. M a r k i e w i c z, *Witaj, szkoło!*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 38, s. 5.

⁶⁴ H. A ł a n c i e w a, „Kresowianka”, „Głos znad Niemna” 1995, nr 16, s. 1; H. A ł a n c i e w a, *Nasz akompaniator*, „Głos znad Niemna” 1997, nr 6, s. 4. Zob. Foto Zespół „Kresowianka” z Iwieńca. Archiwum Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych.

⁶⁵ H. A ł a n c i e w a, „Kresowianka” z Iwieńca na Dolnym Śląsku, „Głos znad Niemna” 1996, nr 43, s. 3; T. S., *Oddział Związku Polaków w Iwieńcu*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wpólnota Polska»” 1998, nr 6, s. 16.

⁶⁶ H. A ł a n c i e w a, *Zespół „Kresowianka” w Koszalinie*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 35, s. 2.

mieszkanie Kominczów. Jednym z problemów był brak śpiewników i nut. W związku ze zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia zespół postanowił przygotować nie tylko koncert kolęd, ale i pierwsze po II wojnie światowej na Białorusi – jasełka. Występ odbył się na scenie klubu fabryki obuwia („Ardalu”). Występowali wtedy: Czesław i Stanisław Januszkiewiczowie, Anna i Tadeusz Kominczowie, Henryk Sienkiewicz, Zenon Bieńko, Bogdan Gierbiedź, Teresa Pietrowicz, Danuta Górka, Danuta Kosko, Maria Kulesza, Helena Bancewicz, Czesław Kołyszko, Ola i Natalia Białockie, Lilia Tumilewicz. Sala w dniu 1 stycznia 1990 r. okazała się za mała dla wszystkich chętnych⁶⁷. Pomysłodawcą nazwy zespołu „Kresowiaczy” był Zenon Bieńko. Kolejnym ważnym występem była inscenizacja dramatu w Katyniu na podstawie własnego scenariusza. Premiera odbyła się w pierwszych dniach maja 1990 r. przy wypełnionej sali. Dramat słowno-muzyczny wystawiano nie tylko na Białorusi, lecz także u rodaków na Litwie – w Trokach i Ejszyszkach. W dorobku twórczym „Kresowiaczy” nie zabrakło także inscenizacji związanych z odzyskaniem przez polską niepodległości w 1918 r. „Z dymem pożarów, z kurzem krwi bratniej...”. Stopniowo zespół nawiązał kontakty z Macierzą. W styczniu 1991 r. występował w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Katowicach, Chełmie Śląskim⁶⁸. Początkowo w repertuarze były piosenki polskie ludowe, patriotyczne, religijne. Z czasem został on rozszerzony o lokalny folklor polski. Członkowie zespołu poszukiwali piosenek w śpiewnikach swoich rodziców i dziadków. Tak narodził się program „Śpiewam tobie, kraju Nadniemeński”. W tamtym okresie „Kresowiaczy” mieli grupę taneczną (kierowniczką była Anna Strakowska) i orkiestrę. Premiera odbyła się w okresie świąt wielkanocnych w 1992 r. Program był prezentowany w wielu wioskach i miastach Białorusi. Skład zespołu zmieniał się aż do 1994 r. Śpiewali tam, pod kierownictwem Stanisława Januszkiewicza, który zastąpił Annę Komincz, prawdziwi entuzjaści polskiej piosenki, tacy jak: Czesław Januszkiewicz, Anna i Tadeusz Kominczowie, Żanna i Henryk Sienkiewiczowie, Anna i Irena Mickiewicz, Wiktor Biblis, Lilia Tumilewicz. „Kresowiaczy” uczestniczyli we wszystkich ważnych uroczystościach, jak np. w Świątowych Zjazdach Lidzian, a także w większości uroczystości religijnych, i to nie tylko na terenie parafii lidzkich. W lipcu 1997 r. „Kresowiaczy”

---

⁶⁷ L. T u m i l e w i c z, *Zamiltoni w polskiej piosence*, w: *Jak Feniks z popiołu... Polacy na Ziemi Lidzkiej w latach 1987-1997*, pod red. A. Kołyszki, Lida 1997, s. 67.

⁶⁸ Tamże, s. 68; R. K u w a ł e k, „Kresowiaczy” o sobie, „Ziemia Lidzka” (Lida) 1992, nr 5/6, s. 18; *Nasza kronika*, „Ziemia Lidzka” 1990/1991, nr 2/3, s. 2; D. Ś l a d e c k i, *Kresowiaczy – więcej niż zespół muzyczny*, „Rota” (Lublin) 1991, nr 2, s. 66.

śpiewali na zaproszenie biskupa grodzieńskiego Aleksandra Kaszkiewicza podczas uroczystości Matki Bożej Trokielskiej. Dwukrotnie (1996 i 1997) zespół wyjeżdżał do Koszalina, gdzie brał udział w Spotkaniach Chórów Polonijnych i w X Festiwalu Chórów Polonijnych. Gościnnie występował także w Poznaniu, Wrocławiu, Grajewie⁶⁹.

„Kukułeczka” – Kobryń

Członkami utworzonego w 1996 r. zespołu „Kukułeczka” byli uczniowie ze szkoły średniej nr 1 w Kobryniu. Inicjatorem założenia tej grupy była Helena Kaczan, nauczycielka języka polskiego w wymienionej szkole. Początkowo „Kukułeczka” występowała tylko na terenie swojej szkoły, zaś od 1997 r. koncertowała przed szerszą publicznością w Miejskim Domu Kultury w Kobryniu z okazji różnych świąt: Bożego Narodzenia, Wielkanocy, Nowego Roku, 11 Listopada itd. Zespół brał udział w festiwalach kultury polskiej, które odbyły się m.in. w Brześciu (1997), Pińsku (1998), Baranowiczach (1999), Prużanie (2000)⁷⁰.

„Laudate Dominum”

Tradycję jasełkową od 1994 r. kontynuuje zespół „Laudate Dominum” pod kierownictwem s. Goretti Milenkiewicz z Sopoćkiń. Artyści rokrocznie występowali nie tylko wśród swojej społeczności lokalnej, ale także w Polsce, m.in. w Białymstoku, Jasionówce⁷¹.

„Lechici” – Grodno

Zespół „Lechici” z Grodna powstał w 1990 r. przy Związku Polaków na Białorusi z inicjatywy Reginy Zawadzkiej, założycielki i zarazem dyrygenta chóru. Po dwóch latach, 11 listopada 1992 r. otrzymał tytuł zespołu ludowego. Jego członkami była młodzież szkół średnich i uczelni artystycznych. Repertuar zespołu był bardzo urozmaicony i zawierał: hymny, pieśni religijne, ludowe, utwory znanych kompozytorów: M. Ogińskiego, S. Moniuszki, S. Kozury, P. Maszyńskiego oraz tańce i zabawy ludowe. W 1995 r. zespół liczył 60 osób.

---

⁶⁹ L. T u m i l e w i c z, *Zamiłowani w polskiej piosence*, w: *Jak Feniks z popiołu*, s. 69; T. S i e m i o n o w a, „Kresowiaczy” we Wrocławiu, „Ziemia Lidzka” 1996/1997, nr 23/24, s. 9; „Kresowiaczy” i „Grajewianie”, „Ziemia Lidzka” 1998, nr 5 (33), s. 12-13.

⁷⁰ Archiwum Komitetu Pomocy Polakom na Wschodzie Kongresu Polonii Amerykańskiej Wydziału Południowa Kalifornia w Los Angeles w Stanach Zjednoczonych, 2.08.2000 r. Tekst w posiadaniu autorki.

⁷¹ H. R u t k o w s k a, *Z kołędą u rodaków*, „Głos znad Niemna” 2001, nr 3, s. 4.

Od początku jego członkami byli: Jan Sarosiek, Antoni Jodkowski, Natasza Lelewicz, Ira Zaniewska, Natasza Bobrowska i inni. Zespół brał udział m.in. w Dniach Kultury Polskiej w Kaliningradzie, w II Festiwalu Piosenki Polskiej w Grodnie, gdzie został wyróżniony, w IX Światowym Festiwalu Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie w 1993 r.⁷², w II Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym w Krakowie⁷³, w VIII Światowym Festiwalu Chórów Polonijnych w Koszalinie w 1994 r., w X Światowym Festiwalu Polonijnych Zespołów Folklorystycznych w Rzeszowie w 1996 r. Występował także w Warszawie, Nowym Dworze Mazowieckim, Modlinie, w Koszalinie, Elblągu, Połczynie Zdrój, Mielnie⁷⁴. W 1998 r. „Lechici” wystąpili łącznie 195 razy⁷⁵. Egzystencja zespołu możliwa jest dzięki wsparciu wielu organizacji i instytucji w Polsce.

„Lidzianie” – Lida

Dziecięcy zespół taneczny „Lidzianie” powstał w Lidzie z inicjatywy prezesa Lidzkiego Oddziału ZPB Kazimierza Chodera i Grażyny Pacyno ok. 1989 r. Zespół był dobrze znany na Grodzieńszczyźnie, gdzie często występował z koncertami w miastach i wsiach⁷⁶.

„Maszeka” – Mohylew

„Maszeka” to dziecięcy zespół, który powstał w Mohylewie przy tamtejszym oddziale Związku Polaków na Białorusi. W 1994 r. jego członkowie przebywali na obozie w Polsce⁷⁷. Kierownikiem zespołu była Ludmiła Żukowa.

„Maczyna Piosenka” – Taniewiczze

⁷² *Na scenie życia – czyli „Lechici”*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 1, s. 5; I. A r t i s z, *Święto kultury polskiej*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 25, s. 1; I. A r t i s z, *Z Brazylii do Kazachstanu*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 34, s. 5; A. P r z y b y s z e w s k a, *VIII Światowy Festiwal Chórów Polonijnych – Koszalin 1994*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1995, nr 3-4, s. 12-13.

⁷³ R. K a r a c z u n, *Na smutnej nucie*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 3, s. 6.

⁷⁴ „Lechici” w Nowym Dworze, „Głos znad Niemna” 1993, nr 9, s. 2; *Brawo „Lechici”*, „Głos znad Niemna” 1993, nr 21, s. 2; A. P r z y b y s z e w s k a, *VIII Światowy Festiwal Chórów Polonijnych – Koszalin 94*, „Biuletyn Stowarzyszenia «Wspólnota Polska»” 1995, nr 3/4, s. 13-14; R. Z a w a d z k a, *Mile wspomnienia*, „Głos znad Niemna” 1995, nr 37, s. 2; J. D z i u r b e j k o, *Czy nadal walizka pozostanie ciężka?*, „Głos znad Niemna” 1996, nr 34, s. 4.

⁷⁵ *Kronika Ziemi Lidzkiej*, „Ziemia Lidzka” 1998, nr 1, s. 3.

⁷⁶ *Z życia Polaków na Białorusi*, „Magazyn Polski” 1992, nr 2, s. 14.

⁷⁷ „Maszeka” dziękuje „Wspólnocie”. [Listy do Życia], „Życie Warszawy” (Warszawa) 5-6 II 1994; *Pożyteczna gościna*, „Głos znad Niemna” 1994, nr 5, s. 2.

„Maczyna Piosenka” to zespół, który powstał w 1992 r. w liczącej 110 gospodarstw wsi Taniewiczze, w której mieszkańcy słyną z talentów muzycznych i rozśpiewania. „Maczyną piosenką” kierowała Teresa Adamowicz. Uczestnicy zespołu zachowali kulturę i tradycje swoich praojców i przekazywali ją młodemu pokoleniu Polaków. W repertuarze znajdowały się autentyczne pieśni ludowe, śpiewane od wieków w Taniewiczach, których nie ma w śpiewnikach, dzięki temu zespół zdobył uznanie w kraju i poza jego granicami. Głównym zadaniem, jakie postawił sobie chór, jest ochrona folkloru ludowego od zapomnienia i odnajdywanie źródeł regionalnej kultury. W 2001 r. zespół został owacyjnie przyjęty na Festiwalu Kultury Kresowej w Mrągowie. Brał udział również w Ogólnopolskim Festiwalu Folkloru w Kazimierzu Dolnym. W 2002 r. w „Maczynie Piosence” śpiewało 10 kobiet: siostry, matki i córki, sąsiadki i koleżanki. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż artystki wytępują w wykonanych własnoręcznie strojach ludowych⁷⁸.

„Memoria” – Lida

Przy Związku Polaków na Białorusi Oddział w Lidzie powstał w 1994 r. chór „Memoria”. Jego kierownikiem i dyrygentem był Andrzej Sztro. W 2002 r. w zespole śpiewało 14 chórzystów – emerytów. Prezentowali oni zróżnicowany repertuar – polskie pieśni patriotyczne, religijne, kolędy, znane piosenki ludowe i utwory popularne. Chórzyści z Lidy uczestniczyli we wszystkich festiwalach Kultury Polskiej, organizowanych na Grodzieńszczyźnie. W kwietniu 2002 r. brali udział w imprezie pod nazwą „Kolędowanie z Konopielką” w Knyszynie oraz w tym samym roku, po raz pierwszy w Polonijnym Lecie w Koszalinie⁷⁹.

„Michalinki” – Hołowiczpole

Zespół wokalny „Michalinki” powstał w szkole w Hołowiczpolu, gdzie fakultatywnie nauczany był język polski. Dyrygentką zespołu była nauczycielka muzyki L. Wincza, zaś opiekunem nauczycielka języka polskiego Janina Ostap. Mali artyści brali udział m.in. w 2002 r. w Republikańskim Przeglądzie Zespołów Teatralnych⁸⁰.

---

⁷⁸ H. E j s m o n t, *Pieśni naszych matek*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 17, s. 4.

⁷⁹ *Program Polonijne Lato – Koszalin 2002*, s. 23-24.

⁸⁰ T. S t u p a k i e w i c z, *Międzynarodowe uznanie dla nauczycielki*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 10, s. 5.

„Miłość” – Lida

Grupa wokalna-instrumentalna o nazwie „Miłość” powstała w 1996 r. w Lidzie. Jej kierownikiem był Sergiusz Osipowicz. W 1999 r. skład zespołu tworzyli: Andrzej Zmitrowicz, Grażyna Bartoszewicz, Weronika Buczyńska, Natalia Sawańciuk⁸¹. Koncertowano przeważnie wśród lokalnej społeczności.

„Mozyrzanka” – Mozyrz

Grupa wokalna pod nazwą „Mozyrzanka” działała przy ZPB Oddział w Mozyrzcu. Zespół w 2002 r. brał m.in. udział w Forum Kultury Kresowej, które odbywało się w Domu Polonii w Pułtusk. Wyjazd był możliwy dzięki wsparciu ze strony Ambasady RP w Mińsku, a w szczególności kierownika ówczesnego Wydziału Konsularnego Andrzeja Buczka⁸². Kierownikiem grupy była Majna Szmargun.

„Nadzieja” – Kleck

Zespół polskiej pieśni „Nadzieja” powstał na początku 1996 r. w Klecku z inicjatywy Natalii Koleśnikowej. Członkami zespołu były dzieci i młodzież polskiego pochodzenia w wieku od 12 do 18 lat. „Nadzieja” w swoim repertuarze miała wiele piosenek estradowych, narodowych, religijnych, kolędy. Najczęściej koncertowała w Klecku, ale artyści brali także udział w festiwalach Piosenki Polskiej. Współpracowali z zespołami z Nieświeża, Iwieńca i Brześćcia. Jak każdy zespół i „Nadzieja” miała dużo problemów: brakowało własnych strojów i dobrych warunków do prowadzenia zajęć⁸³. Po raz pierwszy w Polsce byli z występami w 1998 r. w Łomży na zaproszenie tamtejszego oddziału Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”⁸⁴.

---

⁸¹ J. G i r y k, *Wieści z Lidy*, „Głos znad Niemna” 1996, nr 48, s. 1; I. T y r k i n, *Lida*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 11, s. 3; I. T y r k i n, *Lida*, „Głos znad Niemna” 1999, nr 34, s. 4.

⁸² M. S z m a r g u n, *Perła Mazowska*, „Głos znad Niemna” 2002, nr 43, s. 5.

⁸³ B. I w a n o w s k a, *Klecka „Nadzieja”*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 25, s. 6; W. P r e c k a j ł o, *Nie kończący się spór*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 40, s. 3.

⁸⁴ T. Z a l e s k a, *Drogą profesjonalizmu i uznania*, „Głos znad Niemna” 1998, nr 47, s. 3.

POLISH ENSEMBLES AND CHOIRS IN CONTEMPORARY BELARUS (AFTER 1989)
GENESIS, INCOME, BUSINESS, PROBLEMS, AND PERSPECTIVES

S u m m a r y

According to official data, Poles in Belarus constitute a population of nearly 500,000 people; reality however deems this figure twice as high. The ZSRS authority has employed its absolute assimilative politics against the Poles, and as a result, over the past 40 years those people have been stripped of all identity preserving institutions. Only after well-known political alterations took place in this country, could the rebirth and development of Polish socio-cultural life begin. The movements' most important manifestations in the past decades have been various forms of Polish education and partly the developing Polish school system. In the year 1988, the Polish Cultural-Educational Association (Polskie Stowarzyszenie Kulturo-Oświatowe) in the name of Adam Mickiewicz was founded, and shortly after in 1990 was reformed in to stand as the Polish Union in Belarus, whose sole purpose was to represent the cultural interests of the Polish minority in the country. With its formation began the development of Polish choirs', folklore ensembles and amateur acting companies for children, adolescents and adults. An author, unknown to the Polish audience, characterized 64 ensembles and choirs in Belarus, which operated, and still might be, between the years 1989-2003, in an article based on materials the author gathered in 2000-2003 years. Matters such as: genesis, income, business, and problems and perspectives of choirs and companies were pointed out. The functioning of these ensembles heavily relied on aid from numerous Polish organizations, institutions, enterprises, emigration societies and private donations. It should be noted that these contributions took on a vast array of forms, ranging from instrumental supplies, microphones, costumes and essentials, organization of performance routes, advertising, transportation and financial transfers. After years of horrible losses and half a century of assimilating oppression, the amateur artist movement stands a key element in the rebirth of Polish identity in Belarus.

Translated by Tadeusz Karłowicz